

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Assertio Septem Sacramentorum Aduersus Mart. Lutherum

Heinrich <VIII., England, König>

Parisiis, 1562

Dvodecimvm. Ordinem & matrimonium esse sacramenta, conferreque
gratiam efficaciter.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30233

nec debere à quoquam iudicari. Simili-
 ter & inferius cap. 4. dicit. Mihi pro mi-
 nimo est vt à vobis diiudicet, aut ab hu-
 mano die. Et paulo post. Qui me iudi-
 cat, dominus est. Nihil igitur ad rem at-
 tinent priora verba quæ Lutherus pro-
 duxit. Sed & manifestè falsam attulit in-
 terpretationem, quum subiecit: Id est de
 omnium dictis & factis iudicandi ius ha-
 betis. Nam & subsequenter vetat Paulus
 eiusmodi iudicia, dicēs: Nolite ante tem-
 pus iudicare, quoadusque veniat domi-
 nus. Quare falsum est, quòd de omnium
 dictis & factis haberent ius iudicandi.
 Quæ verò sequuntur in Luthero, conui-
 cia iactantiæque sunt, quibus ego non re-
 spondeo, sed iudicio lectoris permitto:
 quem obnixius precor, vt cum illis confer-
 re velit quæ supra diximus. Ipsa verò con-
 uicia quisquis legerit, intelliget ea nequa-
 quam à sancto spiritu, sed à dæmone quo-
 piam impurissimo processisse potius.

1. Cor. 4.

Ordinem & matrimonium esse sa-
 cramenta, conferréque gra-
 tiam efficaciter.

Cap. XII.

DD ij

I.

Am postremo loco quum prope calcem libelli quaedam aduersus ordinis & matrimonij sacramenta Lutherus obiecit, ad ea paucis respondebimus. Contendit hic Lutherus, ordinem haudquaquam sacramentum esse, quod sacramenti ratio quam ipse excogitauit, neuiquam, ut ait, conueniat ordini. Ego (inquit) ordinem negaui sacramentum esse, id est promissionem & signum gratiae adiectum, quale est baptismus & panis. Nullum itaque Luthero sacramentum est, nisi quod apertam in scripturis habeat gratiae promissionem, cui signum quoque sensibile sit adiectum. At quid opus fuit ut Lutherus hanc nobis nouam sacramenti rationem excogitaret? Intellige lector, ob id hunc nodum in scirpo stuit immittere, quod suum errorem (quem de fide concepit) securius tueatur. Nam perspexit homo uaferrimus, si per sacramenta quis gratiam assequi valeat, iam consequens esse, ut non sola fide iustificemur, sed per sacramentorum etiam opera. Quod si quis admiserit, iam corruit funditus uersa Lutheri structura. At quam sit illud

*Definitio
sacramenti
à Luthero.*

*Opera ad
iustitiam
conducunt.*

scripturis consentaneum, pluribus inter
 confutandum articulos per illum assertos
 ostendimus, ar. 1. Quibus iam hec vnum
 adiiciemus. Si fides sola iustum efficiat, &
 opera nihil penitus adiiciant iustitiæ, tum
 Iohannes in epistola prima cap. 3. non re-
 ctè iustū diffiniuit quum dixit: Qui exer-
 cet iustitiam, iustus est. Quod si verum sit,
 vt & est omnino verissimum, oportet eū
 qui velit iustus esse, iustitiā exercere, ne-
 que sufficit cuiquam vt credat solum. Nā
 quantumuis quis crediderit, si sua sponte
 peccet, iniustus euestigio redditur: quem-
 admodum è regione Iohannes subdit:
 Qui committit (inquit) peccatum, ex dia-
 bolo est, quoniam ab initio diabolus
 peccat. Ecce qui sua sponte peccat, ex
 diabolo est. Quomodo ergo non est ex
 diabolo, qui in omni opere quod fa-
 cit peccat, id quod Lutherus vbique con-
 tendit? At his annectit Iohannes: Ad
 hoc apparuit filius dei, vt dissoluat ope-
 ra diaboli. Venit ergo filius dei, non
 solum ob id vt crederemus, verume-
 tiam vt in præceptis eius incederemus,
 neque sponte peccaremus nostra. Quis-
 quis autem hæc facit, iustitiam exercet,

Contra Capti. Babyl. Ca. XII.

& iustus est, neque sola fides eum iustum reddit, sed opera quoque præter fidem. Hortatur etiam Timotheum Paulus. i. ad Tim. i. quatenus præter fidem, conscientiam insuper bonam habeat. Habens (inquit) fidem, & bonam conscientiam. Non sufficit ergo fides, sed oportet insuper & bona fulciri conscientia, quam & ille fortitus est solus, quem prius admissorum verè pœnitet, & voluntatem habet firmâ deinceps rectè operâdi. Quisquis horum sibi conscius non fuerit, is profectò non habet conscientiam bonam, neque iustus dici poterit. Hæc diximus, vt intelligas optime lector, quàm insolidæ caducæque basi Lutherus innitatur, quum fidem sine operibus sufficere doceat, nec opera iustitiæ quicquam fidei superaddere. Super qua basi structuram hanc molitur, vt pro sacramentis nulla conferatur gratia, sed hanc (vt ait) sola fide consequimur. Nos verò vt non inficiamur quin prima iustificationis gratia per solam fidem acquiri possit, vbi fides valida fuerit: ita non dubitamus & in his in quibus fides admodum tenuis est, per sacramenta gratiam conferri, & per opera bona collatam au-

geri posse. Cæterum Lutherus vt suam hæresim facilius astruat, hanc nobis nouam sacramenti rationem excogitauit: quam si admiserimus, tum vix vllum è septem habebimus pro sacramento, tum alia plura (de quibus nemo quicquam tale cogitauit) sacramenta fore concedemus.

Sed age prius illud doceamus. Eucha- **II**
ristia nullam apertam habet gratiæ promissionem, & maxime si quis negauerit sextum caput euangelij Iohannis ad Eucharistiam spectare, quemadmodum omnino contendit Lutherus. Nam de remissione peccatorum promissio quæ illic memoratur, haud dubie propter effusionem sanguinis in cruce fit, & non ob eius potationem è calice, quod multis verbis ante perspicuum fecimus. Quamobrem nec erit iuxta hanc sacramenti rationem Eucharistia sacramentum. Et baptismus quoque, si quis velit contentiosior esse, & cum Luthero nihil admittere, nisi quod palam in sacris literis exprimitur, nusquam habet apertam gratiæ promissionem sub expresso nomine gratiæ. Atque ita nullum è septem habebitur sa-

cramentum.

Quòd si dixerit argumento colligi posse, gratiam pro susceptione vtriusque promissam esse: verum id quidem: sed non quicquid argumento colligi potest, id protinus conuincitur esse palam expressum. Nam pleraque sunt quæ possunt argumentis induci, quæ tamen prima fronte plurimum obscura sunt. Sed & argumento colligi potest, gratiam fuisse promissam ob singulum quodque sacramentum. Nam si gratiam recipiat quisquis rite præparatus sacramentum aliquod accipit, cum id citra pactum à deo nobis factum fieri non possit, consequens est vt hoc ipsum ante promississet deus futurum. Ecce iam argumēto colligitur promissam fuisse gratiam pro quouis sacramento. Quòd si neget Lutherus ex scripturis ostēdi posse gratiam ad alia sacramenta dari, præterquam ad baptismum & Eucharistiam: doceat ipse primùm hoc in Eucharistia baptismoque fieri, & nos eadem facilitate docebimus id ipsum de reliquis. Atqui scio, nisi petierit suppetias è. 6. ca. Ioānis, quod ipse palam recusauit, hoc de eucharistia nunquam est ostensurus.

Sed iam alterum quod polliciti sumus III.
ostendamus, nempe quòd iuxta rationem
excogitatam à Luthero multa alia de qui-
bus nihil tale existimatur, erunt sacramē-
ta. Nam eleemosyna sacramentum erit, &
dimissio fraternæ iniuriæ, & precatio, at-
que id genus alia. Pro eleemosyna primū
est aperta Christi promissio dicētis: Date
eleemosynam, & ecce omnia munda sunt
vobis. At sine gratia nō purgatur animus.
Quamobrem & hic promittitur gratia,
quæ quum absconsa sit & inuisibilis, neq;
desit hic sensibile quoddam signum, res
videlicet quæ donatur: iam consequitur
vt eleemosyna verum sit Luthero sacra-
mentum. Dimissio quoq; fraternæ iniuriæ
sacramētum erit. Nam promisit Christus,
Dimittite, & dimittetur vobis. Dimissio
verò peccatorum non fit nisi per gratiā.
Ecce igitur promissionem gratiæ. Porro
sensibile signum est, quando verbo vel
nutu condonatur fratri. Sic in precatio-
ne promissio est. Petite, & accipietis. Sen-
sibile signum est gestus, & orantis ver-
ba. Quamobrem quum sit in horum sin-
gulis promissio, & signum gratiæ adie-
ctum, quis negabit quin iuxta Lutheri

*Ad Luthero.
dicta con-
sequitur di-
uersa esse
sacramēta.*

Lucæ. 11.

Lucæ. 6.

Lucæ. 11.

traditionem hæc erunt verè sacramenta?
 Neque hic affirmo quòd hæc sacramenta
 sint, aut vbiuis alibi prius affirmauerim,
 què admodù & captiose Martin^o Bucerus,
 sed parù prudèter mihi obiicit. Hoc tantù
 dixi, & dico, quòd iuxta rationè à Luthero
 superius traditã, necesse est hæc sacramè-
 ta dici debere. Nihil igitur oportuit hu-
 iusmodi nouã sacramèti rationè excogita-
 re, sed potius ostèdisse, eã quæ apud om-
 nes cõmuniter existimatur sacramèti ra-
 tio, nequaquã his cõuenire quæ orthodo-
 xi pro sacramètis habèt. Quod si nõ fece-
 rit, nihil agit. Nã parù dialecticè subinfer-
 tur: Nõ sunt sacramèta iuxta rationè sa-
 cramèti quàm somnia, ait Lutherus, ideo
 nõ sunt sacramèta. Sufficit enim orthodo-
 xis, si iuxta rationè quã schola theologorù
 haften^o approbavit, sacramèta dici queat,
 hoc est, quòd signa sint rerù sacrarù, & for-
 mæ quèdã visibiles inuisibilis gratiæ. Quò
 igitur ad istù modù hæc septè (quæ pro sa-
 cramètis ecclesia numeravit) habeatur &
 sint sacramenta, incassum Lutherus no-
 bis aliam sacramenti rationem commi-
 nisci molitus est. Et quanquam rex illu-
 strissimus pluribus & apertis scriptura-

*Definitio
 sacramen-
 torù catho-
 lica.*

rū testimoniis ostenderit, ordinē ad hunc modū sacramētum esse, Lutherus tamen, tanta est hominis impudētia, nihil eorum agnoscere dignatur, præter vnū quod ad Titum scripsit Paulus, de quo sic ait: Nihil proferunt dignū responsione per tota sex sacramenta, nisi vnum illud, quod de sacramento ordinis adducit, Paulum scilicet ad Titum iubentē, vt per ecclesias ordinet presbyteros. Hoc enim loco vult institutum ordinis sacramentum. Hæc Lutherus. At Rex ipse nūquam asseruit his verbis, aut hoc loco sacramentum ordinis institutū fuisse, sed & locos alios ex Paulo & multo sanè dilucidiores attulit, quibus luculenter ostendit manuum impositione dari gratiam in ordinatione presbyterorū. An non hanc rē vel digito Paulus indicat, quum ad Timotheum ita scribat epistola priori: Noli negligere gratiā quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiā cum impositione manuum presbyterij. Et rursus in epistola posteriori: Admoneo te vt resuscites gratiam dei quæ in te est per impositionē manuum mearum. Et iterum vbi vetat ne abutatur authoritate sibi data, dicens: Nemini citò manus im-

*Gratia dei
cōfertur in
ordinatione
per manuum
impositionē*

1. Tim. 4.

2. Timot. 1.

posueris. An non ex istis perspicuum est impositionem manuum in ordinationibus presbyterorum fieri, & eadem insuper donari gratia? Impositio igitur manuum, quae & in ipsis ordinatio est, sensibile signum est inuisibilis gratiae, & perinde verum sacramentum.

III

Sed hanc gratiam alibi contendit Lutherus accepisse Timotheum quum a Paulo baptizaretur, & non quum institueretur episcopus. At probet istud prius oportet, quam ei credamus, nempe quod Timotheus a Paulo fuisset baptizatus. Doceat istud ex scripturis, quod scio nunquam faciet. Et nisi scripturas attulerit, inanis erit eius probatio. Sed dicit: Paulus in utraque epistola filium suum vocat Timotheum. Est. Sic & Corinthios vocat filios. Nam in epistola priori sic eos alloquitur: Non quod vos pudore suffundam, haec scribo, sed ut filios meos dilectos admonco. Nam etiam si innumeros paedagogos habeatis in Christo, non multos tamen habetis patres. Siquidem in Christo Iesu per euangelium ego vos genui. Ecce Paulus & apud ipsos Corinthios gloriatur se per euangelium eos genuisse, quos ut audisti, filios suos dilectos vocat, & eorum se

Paulus non legitur baptizasse Timotheum.

1. Cor. 4.

1. Cor. 12.

dici patrem gloriatur: & tamen certum
 est eos à Paulo neutiquam fuisse baptiza-
 tos. Gratias (inquit) ago deo, quòd nemi- *1. Cor. 1.*
 nem vestrum baptizauerim, nisi Crispum
 & Gaium. Et mox subdit: Non enim mi-
 sit me Christus vt baptizare, sed vt euan-
 gelizare. Nihil ergo probat Timo-
 theum fuisse baptizatum à Paulo, quòd
 Paulus eum vocarit filium. At Lystris (in-
 quit) erat Timotheus, quò Lystrenses per
 Paulù & Barnabà còuertebàtur ad fidem.
 Et istud vt donemus tibi, nò tamen ob id
 consequitur quòd Paulus illum baptiza-
 rit. Nam quum euangelio Corinthij pri-
 mum credidissent & baptizarentur, erant
 Corinthij alij còplures præter Crispum
 & Gaium & Stephanæ familiam, nec ta-
 men (vt iam diximus) à Paulo fuerant ba-
 ptizati. Adempta est igitur Luthero fa-
 cultas omnis penitus qua monstret ex sa-
 cris literis Timotheum à Paulo fuisse
 baptizatum. Quamobrem & hæc ter-
 giuersatio nihil ei conducit. Sed habet
 tortuosus coluber diuerticulum aliud,
 nempe quòd hæc manuum impositio ni-
 hil ad ordinis pertineat sacramentum. sic
 enim paulò post ait:

V.

Quæ verò de impositione manuum ad ordinis sacramentum trahit, vident pueri nihil ad ordinis sacramentum pertinere. Sed more suo papistico sic è scripturis facit quodcumque visum fuerit. Impositio manuum tunc erat donatio visibilis spiritus sancti. hæc Lutherus. Nos verò cō-

Spiritus sanctus diuersimode collatus est.

cedimus impositione manuum visibiliter donatum fuisse spiritum, vt hi quibus ita donatus fuerat, euestigio linguarum donum acciperent, & etiam quibus vellent linguis loquerentur. At istud nihil prohibet quin ad alium effectum idem spiritus iterata manuum impositione donari possit inuisibiliter. Nam ad varios effectus conferebatur idem spiritus, & variis

Act. 2.

item modis. In ipso die quinquagesimo datus fuit absque vlla manuum impositione, nimirum quando sedit super singulos eorum, & repleti sunt omnes qui tum aderant, spiritu sancto. Inter quos & Stephanum & Philippum pariter accepisse spiritum nemo dubitat. Verumtamen quum iidem postea Diaconi fuissent constituti, impositione manuum de-

Act. 6.

nuo spiritum acceperunt, sed ad alium effectum quàm vt linguis loqueretur, nimirum

mirum vt munus diaconij quod illis per apostolos collatum fuerat, alacrius obirent, & adimplerent efficacius. Nam antea linguarum donum acceperant, nunc autem gratiam aliam inuisibilem. Sic Paulus quum ab Anania, iussu spiritus, manus illi imponebantur, linguarum donum accepit, verum postea quum per eundem spiritum iussus fuerat in apostolatam segregari, tum à prophetis & doctoribus denuo spiritum, & ad alium quidem effectum iterata manuum impositione concepit. Nam propheta simul & doctores qui tum Antiochia fuerant, vbi inter ieiunandum & sacrificandum, de segregandis Barnaba & Paulo mandatum spiritus accepissent, imposuerunt eis manus. Atque istud ieiunantes pariter & precantes fecerunt: vt. xiiij. actorum dilucidè constat. Neque tunc iterum Paulus & Barnabas spiritum inuisibiliter accepisse creduntur, sed gratiam eius inuisibilem, qua magis idonei redderentur ad officium apostolatus dignè exequendum. Similiter & presbyteros, qui postea per Paulum & Barnabam etiam impositione manuum creabantur, vt. 14. ca. palam est, bis accepisse.

Actorū. 9.

*Presbyteri
bis recep-*

EE

spiritum non est ambiguum. Semel quidem quum essent confirmati, quod & cōmune fuerat cunctis illius temporis Christianis: atque iterum, quum essent ordinati presbyteri. de qua quidem ordinatione sic tradit Lucas: *καὶ ἐπιθῆκε τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς πρεσβυτέρους.* Et quanquam hoc verbum *χεῖρας ἐπιθεῖν* ad plebem alibi pertineat, quum hi manuum eleuatione deligerent magistratus, nunc tamen palam est non de plebe, sed de apostolis ipsis, nempe Paulo & Barnaba, fuisse dictum, ut hi videlicet manibus, hoc est manuum impositione, tum creassent & præfacerent plebi presbyteros, precatique essent cum ieiuniis. Ecce ieiunia, precatorem, & manuum impositionem.

VI

Nunc censuram adhibe lector, vter e duobus, Réxne an Lutherus scripturis verius & accommodatius vtatur. Iam vides, opinor, quàm perspicuum sit, impositione manuum creatos fuisse non diaconos modo, verum etiam apostolos atque presbyteros. Sed dicit Lutherus: Cur ergo, Mathias non fuerat impositione manuum ordinatus? Ego rursus percontor Lutherum, vnde nouit Ma-

thiam non ita fuisse ordinatum? Si dixerit quòd in scripturis istud non traditur, At hæc argumentatio quum sit merè negatiua, nihil efficit. hæc utique dialectica neque rarò Lutherum fefellit. Veruntamen & ex ipsis actis videri potest Mathias etiam impositione manuum fuisse constitutus apostolus. Nam illic scribitur: Et cooptatus est in numerum vndecim apostolorum. At hanc cooptationem non nisi manibus impositis per apostolos fuisse factam credibile est. Sed estò, nulla fuerit hic manuum impositio. Potest tamè hoc in causa fuisse, quia nondum aduenerat spiritus, qui docuit apostolos hoc signum donandam esse gratiam. At postquam id ipsum reuelatione spiritus habuissent compertum, iam deinceps passim & confirmandis & ordinandis imponebant manus. Nam certum esse cuius potest, quòd nisi spiritus hoc ipsum apostolis inspirasset, nec hi rem tam incredibilem tentassent vnquam, neque sitentassent, sperare tamen effectum & tam infallibiliter secururum quomodo potuissent? Hæc haud dubie spei certitudo, qua tum in

Sanct. Mathias fuit impositione manuum ordinatus.

Actor. 10.

Impositio manuum fiebat spiritu sancti instinctu.

hoc negotio freti sunt apostoli, palam in-
dicat, spiritum cū eis super ea re pactum
iniisse, quòd scilicet ipse præsto foret gra-
tiam exhibiturus his vel confirmandis vel
ordinandis, quibus illi tantæ rei causâ
manus essent imposituri. Ex quo loco, si
non obstinatæ mentis esset Lutherus,
scire facilè potest multa esse credenda,
quæ sacris literis minime commendata
sunt.

VII

Ex his iam, opinor, manifestum est
diaconos & presbyteros impositione
manuum ordinari, simul & eadem illis
conferri gratiam, atque id ex inspiratio-
nis diuinæ pacto. Quamobrem quum ad
peculiarem sacramenti rationem nihil
amplius exigatur, quàm sensibile signum
& gratia ex pacto, quis deinceps hesitare
poterit, quin ordinatio, per quam ceu per
sensibile signum confertur ex pacto gra-
tia, sit verè sacramentum? Cæterum quòd
populi suffragiis Lutherus electione qua-
que fieri debere cõtendit, ad què modum
& diaconi septem instituti fuerat, nõ val-
de reluctaret, si populus posset sepositis
affectibus citra cõtentiones & tumultus de
quouis vno cõuenire. Verū quū illud pro-

Act. 6.

pemodū impossibile sit vt fiat, Ecclesie pro- *Electio non*
 ceres ob crebra dissidia, pariter & seditio *fit suffra-*
 nes, imò caedes quę nō raro cōtigerunt in *gio populi.*
 his electionib⁹, dū vna pars vni, atq; altera
 pars alteri p̄tinaciter esset addicta, prorsus
 adacti sunt negotium istud autoritate sua
 icōsulto populo trāsigere. Cæterū electio
 si p̄ populū celebraretur, ipsa nihilo magis
 aut presbyterū aut episcopū facit, sed po-
 stea q̄ quis ita fuerit electus, oportet nihi-
 lominus eundē ab iis qui autoritate pol-
 lent, rite ordinari. Quod etiā in ipsis septē
 diaconis erat apertissimū, de quorū ordi-
 natione sic in actis traditur: In diebus illis *Act. 6.*
 crescente numero discipulorū, ortum est
 murmur Græcorum aduersus Hebræos,
 eo quòd despicerentur in ministerio
 quotidiano viduæ ipsorū. Duodecim
 itaque quum iussissent adesse multitudi-
 nem discipulorum, dixerunt: Non est
 placitum, vt nos derelicto sermone dei,
 ministrem⁹ mensis. Circūspicite ergo fra-
 tres, viros ex vobis spectatæ probitatis
 septem, plenos spiritu sancto & sapientia,
 quibus delegabimus hoc negocij. Ecce
 lector hic vides primū necessitatem ob-
 quam apostoli diaconorū electionē toti

multitudini permiserunt, nimirum quod subortū murmur vix aliter sedare valuis-
sent, nisi populus pro sui animi sententia ministros accepisset. Cernis insuper apo-
stolos ita rem hanc illis permisisse, vt sibi nihilominus ipsius muneris delegationē reseruarint. Quibus (inquiunt) nos hoc negocij delegabimus. Porro qua cęremonia diaconos ipsos apostoli constituerint, palam est ex verbis quę mox sequuntur. Et quum orassent (inquit) imposuerunt eis manus. De ieiunio quoque supra locutus est Lucas. Nam his tribus in ordinatione quauis vsi sunt apostoli, nempe ieiunio, precationibus, & manuum impositione. Nihil ergo cum actis apostolorum pugnat factum Titi, qui fretus autoritate sibi data per Paulum, presbyteros in Ecclesiis ordinauit, quum vbique per presbyterorum manus ordinabantur presbyteri. Sed neque Pauli verba quicquā dissident ab apostolorum exemplo, quum non populus, sed apostoli diaconis ipsum munus delegassent, & precatione facta manus ipsis imposuissent. At populus (inquies) nominauit eos septem, eosdem que statuit in apostolorum cōspectu. Non reluctor sed

*Tribus vte-
bantur apo-
stoli in ordi-
natione.*

Ad Tit. 1.

hæc nominatio non fecit eos diaconos. Nam postea diaconi constituti sunt, manibus (vt ostensum est) ipsis per apostolos impositis. Clarissimum est igitur apostolos impositione manuum suarum tam presbyteros quàm diaconos ordinasse. Quamobrem quum in hac ordinatione conferatur infallibiliter gratia, nisi per ipsum qui ordinatur steterit, apertum est ordinationem esse verè sacramentum. Nam in eam verè competit ratio sacramenti peculiaris. Est enim inuisibilis gratiæ visibilis forma, sic vt imaginè teneat, & causa existat. Comitatur enim ordinationem illam velut signum indubitatum & efficax inuisibilis quædam gratia. Cæterum quum alibi de sacerdotio sacrificioque missæ copiosius dicturi simus, hic quantum ad ordinis attinet sacramentum, finis esto.

De matrimonio quoque, quod & ipsum identidem sacramentum sit, paucis ostendere conemur, quanquam id ipsum fide quouis multo facilius assequetur, quàm argumentis vllis. Mihi sanè magnopere probatur illud Augustini, quum dicit: Sacramentis diuinis fides plus quàm verborum argumentatio adhibenda est. Et profectò

EE. iij

*Ordinatio
est sacra-
mentum.*

*Pollicetur
alium li-
brum.*

VIII.

sufficere cuius bene Christiano deberet, quod Ecclesia nobis illa septē pro sacramentis dedit, mandans vt his fidem adhiberemus. Nam si reperiri queat in terris vsquam veritas, nusquā infallibilis quā in Ecclesia reperietur. Quæ res quum ob alia multa, tum ob tria potissimum scripturæ testimonia cuique potest esse perspicua. Et primū est, quod Christus qui se veritatem appellat, pollicitus est se cū Ecclesia futurum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Si Christus qui est ipsa veritas, Ecclesiam nullo tempore destituet, certum est nec eam esse veritate destituendam vnquam. Alterū est, quod idem ipse Christus promiserit spiritū sanctum in Ecclesia perpetuū futurū, & eam ducturum in omnem veritatem. Ego (inquit) rogabo patrem, & alium consolatorem dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis Et haud multo post: Quum venerit ille qui est spiritus veritatis, ducet vos in omnem veritatē. Si spiritus veritatis Ecclesiæ nūquam nō aderit, & eādē in omnē ducet veritatē, quæ fiet vt pro veris falsa nobis tradi patiatur sacramenta? Tertium est, quod primē ad

*Ecclesia veritas tribus
asseritur
rationibus.*
Prima.
Ioan. 14.
Matt. 28.

Secunda.

Ioan. 14.

Tertia.

Timotheū. 3. scribitur, Vt noris (inquit) quomodo te oporteat in domo dei versari, quæ est Ecclesia dei viui, colūna & basis veritatis. Si domus dei quæ est Ecclesia dei viui, sit columna basisq; veritatis, rueri is non potest, qui doctrinæ per eā traditæ constanter innititur. Ista profectò me vsque eadeo mouent, vt non hæsitanter adhæream his quæ sciam per Ecclesiæ definitionem esse comprobata. Quamobrem quum in œcumenico concilio Florentiæ habito, quò Græci pariter & Latini conuenerunt, definitum sit, Ecclesiæ sacramenta septem esse, quæ gratiam dignè suscipiētibus cōferant, in quibus & matrimonium pro septimo connumeratur, nemo deinceps orthodoxus de veritatis huius determinatione secum dubitare potest.

Cæterum ne concilium illiud citra scripturas & efficaces rationes hoc decreuisse putetur, nos quædam in medium afferemus testimonia, quibus id iure fecisse creditur ab omnibus. Et primum me mouet, & magnopere sanè, Iohannis martyrium, qui pro cōiugij violati reprehensione mortem oppetiit. Fuerunt vtique scelera multa in speciem grauiora, pro quibus coar-

*In concilio
decretū est
septem esse
sacramēta.*

IX.

*Iohānes Ba-
ptista occi-
sus est pro-
pter adalte-
rij corre-*

Contra Capti. Babyl. Ca. XII.

psionem.
Matth. 14.
Marc. 6.
Luca. 9.

Iohan. 3.

Carilli di-
lutio.

guendis ille pateretur, sed nullum conue-
 nientius pro quo sponsi amicus funderet
 sanguinem, quam adulterium, & coniugij
 violatio, quum ipsa potissimū in non me-
 diocrem Christi iniuriam, qui spōsus erat,
 redundabat. Porro sponsum fuisse Chri-
 stum Baptista testatur, inquiēs: Qui habet
 sponsam, sponsus est. Amicus autem spon-
 si qui stat & audit eū, gaudio gaudet pro-
 pter vocem spōsi. hoc ergo gaudium meū
 impletum est. Hæc Baptista. Ecce spon-
 sus, Christus est. Ecclesia, Christi sponsa.
 Iohannes, amicus sponsi. Sicut igitur ami-
 cus sponsi Iohannes, impensè gauisus est
 de vnione sponsi & sponsæ, hoc est Chri-
 sti & Ecclesiæ, ita non potuit non habere
 molestissimum, hanc iniuriam publicitus
 irrogatam fuisse coniugio, quod cōper-
 tum habuit vnionis ipsius fuisse sacramen-
 tū. Sed hic scio Lutherus dicet, nos prin-
 cipium petere, incumbereque nobis prin-
 mum, vt probemus coniugiū huius vnio-
 nis sacramentū esse. Istud, nisi fallor, post-
 eor, quantum pertinet ad amicum sponsi
 Iohannem, iniuriam ipsam vindicare, quū
 non potuit in hoc non lædi sponsus, si

coniugium quod coniunctionis Christi cum Ecclesia signum erat, quouis modo violaretur. Nam ita quouis facilius colliget, & violationem coniugij in ipfius sacrae vnionis derogationem redundasse, & Iohannem appositè pro violato coniugio martyrium fuisse perpeffum.

Cæterum quòd coniugium siue matrimonium sit vnionis ipsius sacratissimæ signum, Rex illustrissi. ex ipfius Pauli verbis ad Ephe. 5. hoc adeo copiosè docet, vt non videã quid facile queat addi, aut qua possit Lutherus tergiuersatione subterfugere, quin vel inuitus herbam porrigere debeat. Neque enim est quisquam, nisi pariter cū Luthero insaniat, qui negare possit ea verba de primis illis coniugibus dicta fuisse, quum & Christus in Euangelio Matth. pariter & Marci testetur idipsum. Docet enim ex illis verbis, vinculū quod est viri cum vxore, indissolubile esse. Ab initio (inquit) creaturæ masculum & foeminam fecit eos deus. propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adglutinabitur vxori suæ, & erūt duo in carnem vnā. Itaque iam nō sunt duo, sed vna caro. quod ergo deus copulauit, homo non

X.

Matrimonium est signū vnionis Christi cū ecclesia.

*Matth. 19.
Marc. 10.*

Contra Captiuita. Babyl. Cap. XII.

separet. Perspicuum est igitur ad viros & vxores hæc verba spectare. Quod si de cōiugibus ea dicta sint, quæ vnionem illam quæ est Christi ad Ecclesiam significent, quis non perspicit primorū coniugum copulam ei similē fuisse, quam Christo cum Ecclesia esse fatemur? Nam in illis verbis omnino Paulus astruit magnum esse mysterium: quod sanè quāquam aliò spectet, nimirum ad Christum & Ecclesiam, tamē ex ipso coniugio velut è signo basiꝑ; pululat. Coniugium itaque mariti cum vxore, Christi & Ecclesiæ suæ coniunctionem insinuat. Alioqui nec virum Christo, feminamq; Ecclesiæ Paulus comparasset, dicens ita virum esse caput vxoris, quemadmodū Christus caput est Ecclesiæ: iubensque, vt ita viri diligant vxores, sicut Christus Ecclesiam. Et subdens quoque, sic ex carne & ossibus Christi, Ecclesiæ membra formari, quemadmodum olim ex carne & ossibus primi viri, prima vxor sumpsit originem. Quamobrem & verba quæ de primis ipsis coniugibus enunciabātur, annexit, nimirum hæc: Propter hoc relinquet homo patrem & matrē, & adheret vxori suæ, & erunt duo in carnē vnā. Atque

Ephes. 5.

Ita Paulus demum infert, Hoc mysterium magnum esse, nimirum quòd vir relictis parentibus adhæreat vxori, & fiat vna caro. hoc vtique mysterium & sacramentum magnum est, quatenus Christi cum Ecclesia copulam representat. Nec inficior tamen, si rem istam introspectes, pusillum quiddam esse, nempe quòd vir & fœmina coniungantur in carnem vnã: verùm si respicias ipsam Christi cum Ecclesia coniunctionem, quam & illud coniugium refert, certè non pusillum, sed magnum mysterium seu sacramentum esse cognosces.

Et quanquam hæc sint apertissima, Lu- XI.

therus adhuc obstinatè persistit, negas matrimonium sacramentum esse. Sic enim ait: Et quid dicam? Ne nomen quidem sacramenti voluit intelligere. Quod euidenter ostendit, quò locum Pauli Ephe. 5. tractat de matrimonio, quem Paulus de Christo & Ecclesia ponit, dicens: Sacramentum hoc magnum est. ego autem dico in Christo & Ecclesia. Neque enim scriptura patitur vt matrimonium sacramentum dicatur.

Hæc Lutherus. Sed aduerte lector quã necessitate Lutherus adigitur, vt rãto studio sacramentum istud damnare moliatur.

Is enim & mordicus contendit in quouis opere bono peccatum esse: fomitem etiam in quantumvis sanctissimis hominibus esse peccatum: quamobrem & actum coniugalem omnino negat citra peccatum fieri. Quo fit ut consequenter matrimonij sacramentum auferat. Cuius præcipua necessitas hæc fuit, ut actus ipse coniugalis citra peccatum exerceri possit, & ut vir uxori, pariter & uxor viro siue quauis indeum offensa, debitam redderent mutuò beneuolentiam. Non enim adduci possum ut credam hunc actum esse de se malum, sic ut nequeat vlllo pacto bene fieri. Nam alioqui nec ipsum deus primis ipsis mandasset parentibus: quod tamen fecisse constat, quemadmodum apertum est Gen. 1. Et ne quis dicat tunc fieri potuisse citra peccatum, eo quod caro nostra nondum spiritui rebellis facta fuisset, hoc ipsum rursus Gen. 9. pro statu naturæ lapsæ præcipitur: Crescite (inquit) & multiplicamini. Id quod sine opere coniugali fieri nequitiam potest. At quicquid deus iubet, eo ipso quod iubeat, bonum sit oportet, quemadmodum de spoliatis Aegyptiis est manifestum. Neque enim Iudæis licuisset

Actus coniugalis non est de se malus.

istud facere, nisi deus id ipsum eis ante precepisset. Quando igitur hunc actum deus fieri iussit, certum est non esse de se malum, sed eiusmodi circumstantiis agi posse, ut bonus euadat, imò bene fiat, & citra quoduis peccatum: alioqui non dixisset Paulus: Si duxeris uxorem, non peccasti: & si nupserit virgo, non peccauit. ecce palam testatur Paulus istos non peccare. Et iterum paulo post: Si quis indecorum virgini suæ putat si prætereat nubendi tempus, & sic oportet fieri, quod vult faciat, non peccat, iungantur matrimonio. & hic iterum affirmat Paulus non peccare eos qui matrimonio copulantur. Et mox in eodem capite subdit: Qui elocat nuptum, bene facit. Ecce non modo bonum hunc actum esse, verum etiam bene fieri Paulus docet. Bene inquit facit. Ut coniuges igitur hunc actum citra peccatum valerent exercere, matrimonij sacramentum institutum fuit. Cæterum ut ea res luculentius appareat, nos quasdam veritates firmare moliemur ex scripturis, ex quibus colligemus, matrimonium esse verum sacramentum, atque id iuxta peculiarem sacramenti rationem.

III
1. Cor. 7.

Hinc deinceps probatur matrimonium esse verum sacramentum.

Prima veritas est.
Matrimonium perfectum, est etiam
indissolubile.

XII. **H**uius veritas patet Matth. 5. Ego di-
co vobis, quod quisquis repudiaue-
rit uxorem, nisi causa stupri, efficit ut illa
sit adultera: & quicumque repudiatam du-
xerit, adulterium committit. Et rursus. 19.
eisdem prope verbis confirmat hoc ipsum:
& Marci. 10. Christus ait: Quicumque re-
pudiauerit uxorem suam, & duxerit aliam,
adulterium committit aduersus illam. Et
si mulier repudiauerit virum suum, & nu-
pserit alteri, adulterium committit. & Lu-
ca. 16. Quisquis dimittit uxorem suam, &
alteram ducit, adulterium committit: & qui
dimissam à viro ducit, adulterium com-
mittit. & Paul. 1. ad Cor. 7. Coniugatis
præcipio, non ego, imò dominus, vxor à
viro ne separetur. Quod si separata fue-
rit, maneat inuupta, aut marito reconci-
lietur, & maritus uxorem ne dimittat. Ec-
ce in his omnibus patet, matrimonium
quod inter virum & feminam consensu
mutuo contrahitur, mutuo consensu dis-
solui non potest: sed quamdiu pars vtra-
que superstes fuerit, manet quantum ad
hominem

hominem pertinet, indissolubile.

Is nodus indissolubiler, non ab homi-
nibus, sed à deo coniugum
animis affigitur.

Secunda ve-
ritas.

XIII

Et huius item veritas ex Mthæo Mar-
côq; perspicua est. Nam vt traditur Mat.
19. Pharisei Christû rogât, licet ne homi-
ni diuortiu facere cû vxore sua qualibet
ex causa? Christus autê respôdet: An non
legistis, quòd is qui fecit ab initio, ma-
sculum & fœminam fecit illos, & dixit:
Propterea deseret homo patrê & matrem,
& adglutinabitur vxori suæ, & erunt duo
in carnem vnam? Quod igitur deus copu-
lauit, homo ne separet. Ecce Christ⁹ aper-
tè dicit hanc indissolubile coniugû copu-
lam à deo processisse. In qua re subscri-
bit & Marcus ca. x. Quamobrem apertum
est, coniuges autoritate dei mutuo co-
pulari, nexuque quodã ab eodẽ alligari,
qui, quantum ad hominem pertinet, in-
dissolubilis est.

Non est hæc indissolubilitas plene ab-
soluta nisi per fidem Christi, &
tempore plenitudinis
gratiæ.

FF

XIIII Non antea matrimoniū plenam & ab-
Tertia ve- solutam perfectionē sortitur, quā pars
ritas. utraq; Christianismum acceperit: quoniam
 si quū alter coniugū Christi fidē admise-
 rit, factusq; sit Christianus, pars altera no-
 lit in Christū credere, sed Christi fidē pe-
 nitus aspernatur, & odio nominis Chri-
 stiani repudiat siue maritus fœminā, siue
 maritū fœmina, iā ea pars quæ ad Christū
 conuertitur, sui iuris est, nec ita seruituti
 subditur, vt teneatur alterā sequi, sed quū
 velit, alij cuilibet se coniugare poterit.
 Istud Pau. i. Cor. 7. docet, inquit: Quod
 si incredulus discedit, discedat. Nō enim
 est seruituti subiectus frater aut soror in
 huiusmodi. Ecce tā fœminæ quā marito
 si priusquam ad Christianismum venerit,
 copulā quālibet inierit, & pars altera quæ
 fuerit incredula, discesserit odio Christi,
 liberū facit Paul⁹ vt discedat, nec eā sequi
 teneatur. Quāobrē & palā est ipsum con-
 iugiū quod antea fuerat vel inter Iudæos
 contractū, nequaquam plenā & absolutā
 indissolubilitatē habuisse: nec obstat qd
 superius adductum est, nempe quod deus
 copulauit, homo non separet. Nam hoc
 diuortium fit non homine sed auctore.

Matth. 19.

deo, qui talem Christianis præstitit libertatem, ne si partē incredulā sequerentur, periclitaretur eorū fides. Vnde potest & cuius esse perspicuū, non prius accepisse matrimonium completā & absolutissimā perfectionem suam, quā Christus ecclesiam sibi copulauerit, hoc est sub tempore plenitudinis gratiæ.

Quoties deus ita coniuges alligat, gratiā item confert, qua seruare facilius queant indiuisam vitæ consuetudinem.

X.V.
Quarta vs.
ritas.

Et istud intelligo, si non per ipsos cōiuges steterit quo minus ipsi gratiam accipiant. Neque enim ex baptismo, aut eucharistia, aut alio sacramento quouis gratia confertur his qui inter suscipiendum mortalis culpæ repagulū obiciunt. Nam quantum in his fuerit qui copulādi sunt, obstacula quæque prius amolienda sunt, & animi præparandi: quemadmodū & Salomon in prouerbiis ait, Hominis est animū præparare. Et apud Matt. Esaias dixisse traditur, Parate viam domini. Si coniuges ita suos animos præparēt, nō est dubiū quin deus cōtrahentibus gratiā infundat. Et hic primū videamus quā sit istud ra-

Matrimo-
nium dignè
susipienti-
bus confer-
tur gratia.
Prouer. 16.
Matth. 3.

Ratio.

tioni cōsentaneū, mox verò per scripturas id ipsum ostendemus. Certū est hunc nexum quo vir vxori suæ nectitur (si quis attentè consideret) esse perdifficilē, nimirum vt ab ea, si vel iracūda, siue iurgatrix aut maledica, si malis moribus, si temulenta, gulosa, vagā ve fuerit, separari non liceat. Propter quod & apostoli Christo

*Matt. 19.**et alibi.**et alibi.*

dixerunt: Si ad istū modū habet causā hominis cū vxore, nō expedit cōtrahere matrimoniū. Parum itaq; cōueniret immēse largitati dei, qui tā opulētus est in misericordia, tā arcto vinculo cōiugatos astringere, nisi pariter & gratiam donaret quā possent in ipso nexu durare placidius, tribusque bonis illis inseruire, nepe prolis, si deiq; & sacramēti. Nam difficile est, ne dicam impossibile, vt à cūctis coniugatis citra quoduis auxilium gratiæ, prolis bonū studiosè curetur, fides vtrinque seruetur integrè, ac demū vt summæ illi cōiūctionis Christi videlicet & ecclesiæ signum haudquaquam violetur. Sed dicet quispiā: Neq; iā ista fiūt ab omnibus qui matrimonio alioqui legitimè suscipiūt. At huic respōdeo, non id euenire, q̄ sacramento matrimonij desit gratia, sed magis quòd illi

Sine gratia non seruantur bona coniugij.

Obiectionis dilutio.

quī sic copulantur, gratiæ defunt: quum sicut de Roboam scriptum est, corda sua *2. Par. 12.* neutiquam præparauerint vt quærent dominum. Cæterum his qui se rite præpararūt, non est dubium quin gratia conferatur. Nunquam enim deus, præsertim hoc tēpore plenitudinis gratiæ, quæquam donat aliquo munere quicquam faciendi, cui nō cōferat gratiā quæ valeat idipsum implere. Quamobrē & cū in hoc munere fœderēque cōiugali deus marē ac fœminā indissolubiliter colligauerit, nemini debet ambigūū esse, quin gratiā idētidem largitus sit, qua dignè queant actum illius muneris exercere. Sed age scripturis istud comprobemus.

Occurrit hic primum præter ea quæ superius attulimus, istud, quod ab initio fecisse legitur deus, nimirū vbi coniunxisset primos parentes nostros, benedixit eis & dixit, Crescite & multiplicamini. Nec fuit ista benedictio beneficentiæ quædam corporalis duntaxat, verum etiam spiritualis. Nam operatur benedictio dei iuxta capacitatem eorum quibus benedicit. Quanquam enim creature cæteræ, quibus illic benedixit.

XVI

Authoritas probatur matrimonium cōferre gratiam.

Gene 1.

nat, nullam inde gratiã spiritus reportaf-
 sent, nimirum quòd non erãt huius gratiẽ
 capaces: homines tamen ratione præditos
 nihil vetuit, quum ipsi benediceretur, ac-
 cipere gratiam. Nam cui potest ambigũ
 esse, quin puelli quibus Mare. 10. Christus
 benedixit, gratiã ex ea benedictione sint
 affecuti? fuerunt enim gratiã capaces. Sed
 & Gen. 9. quum deus Noe pariter & filiis
 eius benedixisset, iussissetque crescere &
 multiplicari, non solis eorum corporibus
 virtus quædam ea roborans, verumetiam
 & mentibus gratia diuinitus imprimeba-
 tur. Quòd si tũc quum decurreret tempus
 naturæ vitiatæ, neque coniugij sacramen-
 tum adhuc esset plene absolutum, ita pa-
 triarchis illis deus negocij coniugalis cau-
 sa benedixisset, nũc sub tẽpore plenitudi-
 nis gratiã, & cum plenissimè sacramentum
 istud absoluatur, nexuque penitus indisso-
 lubili coniugatos alligauerit, nulla resper-
 get eos benedictionis suæ gratia?

Tobia. 6.

Deinde succurrit & illud quod & in
 Tobia scribitur, nimirũ quòd in eos qui
 coniugium ita suscipiunt, vt deum à se &
 à sua mente excutiãt, & suæ libidini ita va-
 cent, sicut equus & mulus, dæmonium ha-

bet potestatem: quum ediuerso fiat his qui filiorum amore magis quam libidine ducti copulantur. Nam & à demoniis hi tuti sunt, & in semine pariter Abrahamæ benedictionem in filiis consequuntur. Sic deus coniugiis piè contractis aspirauit, vt talem conjugibus impartiret gratiam, quum nondum illud magnum de Christo & ecclesia mysterium esset resecretum, neque prorsus indissolubile coniugium factum esset: & nunc quando Christus verè sponsus ecclesiam sibi in sponsam copulauerit, tantisque matrimonium decorauerit præconiis, nullam his qui sanctè coniugantur, donabit gratiam? Sed iam veniamus ad nouam legem.

Paulus priori ad Thessa. 4. sic ait: **XVII.**
 Hæc est voluntas dei, sanctificatio vestra, vt abstineatis à scortatione, & sciat vnusquisque vestrum suum vas possidere cum sanctificatione & honore, non cum affectu concupiscentiæ, quemadmodum & gentes quæ ignorant deum. Certum est his verbis non id molitum fuisse Paulum, vt Thesalonicenses cuncti viuerent cœlibes, aut qui coniugati fuissent inter eos, sese prorsus continerent ab vxoribus. nam 1. ad Corinth. 7. quid in aliis omnibus ecclesijs hæc

de re statuerit testatur, nimirum ut ob-
 pra vitanda suam quisque uxorem, & suam
 queque virum habeat, utque vir uxori de-
 bitam benevolentiam reddat, similiter &
 vxor viro. Addit quoque quod vxor pro-
 prii corporis ius non habet, sed maritus:
 similiter & maritus proprii corporis ius
 non habet, sed vxor. Nequaquam igitur il-
 lis verbis Paulus Thessalonicensibus vsum
 operis coniugalis interdixit. Quamobrem
 nec actus coniugalis obsistit aut honori
 aut sanctificationi vasorum, siue corpora
 virorum siue suarum coniugum per vasa
 manū intelligere. Quam Paulus itaque di-
 cat voluntatem dei esse, ut sanctificetur, &
 ut sciat vnusquisque suum vas possidere
 in sanctificatione & honore, quis iam du-
 bitare potest an coniugatis qui nullo affe-
 ctu concupiscentiæ ducti, sed procreandæ
 prolis & vitandæ scortationis causa coni-
 iugium inierūt, gratiam donauerit deus,
 qua tam mente quam corpore sanctos in
 opere coniugali seruare sese valeant?
 Atque ad hoc spectat & illud Pauli ad
 Heb. 12. Honorabile inter oēs cōiugium,
 & cubile impollutū: Ecce coniugiū vocat
 honorabile Paulus, & eorū cubile testatur

impollutū esse. Quamobrē & potest adeo sancte mutua cōiugibus reddi beneuolentia, vt nec act^o cōiugalis eos peccato quouis prophanet aut polluat. Nā si labe quouis peccati vel animos polluat, vel dedecore quolibet afficiat corpora, iam nō erit honorabile cōiugium, nec impollutū cubile reputabitur. At istud quis nō intelligit, prætari nequaquā posse citra quoduis donū gratiæ? His item suffragatur & illud Pauli 1. ad Cor. 7. Sanctificatus est maritus incredulus per vxorē quę credit, & sanctificata est vxor incredula per maritum qui credit. Quę verba sic opinor accipi debēt, quòd id opus maritale quod cū vxore orthodoxa maritus incredulus exercet, non imputabitur illi ad mortalem culpam, sed is actus à mortali culpa protegitur per vxoris fidem, & per gratiam nexus quo interim viro colligatur quàm diu nolit is ab illa discedere. Quod si viro prorsus infideli contingat istud propter fidem & gratiam nexus, quo iam nec prorsus indissolubiliter ei copulatur vxor, quid sperabimus vbi vinculū prorsus indissolubile fuerit, & integra de Christo fides in vtroque? Adde quòd. 1. ad Tim. 2. Paulus tantum.

Contra Capt. Babyl. Cap. XII.

Sancto coniugio tribuat, vt dicat etiã pro-
nereri coniuges per filiorum generatio-
nem. Saluabitur (inquit) mulier per filio-
rum generationem, si permãserint in fide.
hoc est, si eo animo genuerit eos mulier,
vt Christo insererẽt. Atqui generare quis
dubitat opus coniugij esse? Quocirca &
per ipsum opus mulier quæ sanctã & syn-
ceram in Christo prolis educationem sibi
proponit, salutem æternam sibi valet pro-
mereri: id quod sine gratia fieri nequaquã
potest. Postremò quemadmodum supra
diximus, 1. ad Cor. 7. Paulus affirmat non
peccare eos qui sanctè coniugantur: Si du-
xeris (inquit) vxorem, non peccasti. Et si
nupserit virgo, non peccat. & paulo post:
Qui virginem suã nuptum elocat, bene fa-
cit. Verum si cõiugalis actus nequeat abs-
que peccato fieri, quomodo non peccabit
qui cõsentit in illum? aut quĩ potest bene
facere, qui sibi conscius est eo ipso quod
agit, peccare, simul & actũ perpetrare ma-
lum? Quòd si bonus actus fuerit, & bene
faciat is qui illum operatur, quum id sine
gratia fieri nequeat, quis non perspicit cõ-
sequẽs esse, vt deus quum nexum indisso-
lubilem affigat, infundat pariter & gratiã

Sed hæc pro quarta sufficiunt.

Nec ista sunt absque sensibili signo, quo certò cõstet iam huius indissolubilis vinculi gratiam coniugibus ipsis esse donatã.

Quinta veritas.

Et huius item veritas est dilucida. Nam & si vir quispiã non coniugatus rem habuerit cum fœmina similiter incõiugata, nisi pariter manifestis verbis, aut aliis evidentibus indiciis mutuũ inter sese cõtractum fecerint, mutuoq; sponderit alter alteri, nullũ adhuc matrimoniũ agitur, neque vinculo inter se yinciuntur quod nõ facilè diuelli queat, sed omnino liberũ est vtrique quã primũ voluerint ab inuicẽ discedere. Veruntamen si fuerit vterq; sui iuris, & ab alieno cõtractu penitus liber, neque legitimum aliquod impedimẽtum intercesserit, si iam verbis aut indiciis id palam testantibus sua corpora mutuo cõmunicauerint, sancte se præparantes ad sacramentum istud peragendũ, haud dubiè nodus indiffecabilis, & gratia pariter eorum animis diuinitus infundũtur. Signum ergo sensibile tam nexus huius indiuisibilis, quã gratiẽ qua perfundũtur coniugũ animi, verba ipsa sunt, aliaq; indicia quib⁹ contractus vtrunque fit. Nam si cõtractus

XVIII.

Signa sensibilia verã matrimonij.

Contra Capt. Babyl. Cap. XII.

claudicet ex alterutra parte, nihil agitur,
nullū obfirmatur matrimoniū. Cæterum
quantum ad hæc visibilia signa pertinet,
Lutherus nō admodū reluctatur. Sic enim
haud pcul ab eo loco quē iam oppugna-
mus, de matrimonio loquitur: Matrimo-
nium (inquit) adeo nō est res abscondita,
aut fide percepta, vt nisi palā ob oculos
fiat, matrimoniū esse non possit, cū sit co-
pula maris & fœminæ externa & publica
professione & cōuersatione firmata. Hac-
tenus ille. Quæ verba sanè quantū ad po-
steriorem partē attinet, planè docent non
esse matrimoniū, nisi manifestis indiciis &
signis apertissimis, quæ palā ob oculos fa-
cta sint, firmatū fuerit. Cæterum quantum
ad priorē spectat partem, quis nō videt ex
illis quæ supra collegimus, apertissimā in
se continere falsitatē, nempe q̄ non sit ma-
trimonium res quædam abscondita, fideq̄
percepta? Nam si nihil aliud in penetrabi-
bus animorū geratur, q̄ quod palā ob ocu-
los fiat, nulla coniugibus gratia cōfertur,
nulloq̄ diuinitus indissolubili vincitur
nodo. At nodus iste si defuerit, quis vllū af-
firmabit adhuc pactū esse matrimonium?
Quāobrē cū nodus iste, res quædā abscon-

*Matrimo-
niū est res
quædā fide
percepta.*

data sit, & nō aliter quā fide percipiatur, & quū gratia similiter, quæ cum hoc nodo, nisi per cōiuges steterit, pariter infunditur, inuisibilis fuerit, & sola fide cognita, quum deniq; contractū ipsum, qui ceu sensibile quoddā signū forinsecus agitur, tam indiuulsibilis ille nodus q̄ gratia comitantur, quis non dilucidè cernit matrimonium quod tribus istis conficitur, rem quandam absconditā esse, fideq; perceptā, & optimo iure vocatū esse sacramentum? Est enim & iuxta peculiare sacramenti rationem, matrimoniū inuisibilis gratiæ visibilis forma, sic vt imaginē gerat, & causa existat. Nam palā ex prædictis est, cōtractū ipsum exterius initū, interioris nexus, qui ex deo est, pariter & gratiæ signum & causam esse: quando protinus hoc exhibito signo, si nihil aliud obstiterit, & nexus indissolubilis, & gratia pariter inuisibilis à deo conferantur. Quòd si quis obiecerit posse contractum hunc fieri sine gratia, supra respondimus baptismi pariter & eucharistiæ sacramenta conferri posse citra gratiā. Atqui nihilominus gratiæ signa sunt, & quidē infallibiliter efficacia, si tamē illi qui susceperint, nullū præstiterint obicē,

Matrimonij definitio.

Obiectionis dilutio.

Sacramenta sunt gratiæ signa infallibi-

*Via, licet nō
semper se-
quatur.*

sed ad eadem suscipienda se rite præpara-
uerint. Atque ita de matrimonij sacramen-
to pariter est dicendū. Nihil enim dubita-
mus quin cōtrahentibus, modò sua corda
dignè præpararint, gratiā largiatur deus.
Et si contractū gratia nulla comitetur, nō
id dei, sed contrahētium culpa certissimū
est prouenire. Et quoniā istud ex scriptu-
ris adeo dilucidum est, quis ambigere po-
terit, quin eiusmodi pollicitationem deus
emiserit aliquādo, tametsi nusquā in scri-
pturis ipsa legatur apertè facta, sicut neq;
pro Eucharistiæ susceptione gratia legi-
tur vsquam apertis promissa verbis?

Epilogus.

Cernis ergo lector, conciliū Florenti-
num haudquaquā temere decreuisse, ma-
trimonium vnū. è septē sacramentis esse,
quæ conferunt gratiā. Et huic sane conci-
lio, quod vniuersalē ecclesiā tam ex Græ-
cis q̄. ex Latinis congregatā. representa-
bat, etiam citra scripturas meritò creden-
dum est, tum propter veritatē Christi, qui
nec illis defuit, tum propter veritatem spi-
ritus, qui perpetuò nobiscum residet, tum
denique propter ipsam ecclesiā represen-
tatam, quam columnā & basim veritatis ni-
hil veritus est Paulus appellare. Cæterum

cum res ipsa tot scripturis insuper dilucida sit, quis nisi prorsus insanus, & omnino mentis obstinatissimæ fuerit, hæsitare deinceps hac de re poterit, & eam in dubiū vlllo pacto reuocare?

Iam, quantum opinor, nihil in maledictissimo Lutheri libello, quod alicuius momēti fuerit, à nobis prætermisum est, cui nō abunde respondimus, præterq̄ conuiciis ipsis: quæ quū omnē modū & malitiā item excefferint omnē, iustissimè in caput authoris sui sua spōte recidere passi sumus. Neque enim quicquā ambigo, quin æquus lector, qui susceptā ab illustrissimo rege veritatis catholicæ defensionem, & eiusdem veritatis per hūc impiissimū hæresiarcham virulentissimā oppugnationē dignè librabit, hunc omnibus illis conuiciis, & longe pluribus, fuisse dignissimum arbitrabitur. Sed & tantum abfore certus sum, vt bonus quisquā ob vllam Lutheri maledicentiam aut cōuicia Regem optimum vel tantillū ledi censeat, vt cōtrā magis ob hæc, & multo, quidē clariore, splendidiorem, illustriorem euasisse diiudicet. *Iam optime lector vale.*

E I N I S.

*Conclusio
authoris.*